

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > ספר נפש החיים 007 שער ד פרק א שאלות ותשובות

ספר נפש החיים 007 שער ד פרק א שאלות ותשובות

בעזר ה' זכינו ללמוד את פרק א' בדברי הנפה"ח, בס"ד נרחב יותר העסק בבית מדרש בדברי הנפש החיים. ננסה לעצור מעט על מנת לענות לשאלות שנתעוררו מציבור הלומדים. יש שאלות שיותר קשורות לעניין עצמו ויש שאלות שהם יותר רחוקות, נשתדל להתייחס לשאלות שהם יותר קרובות לעיקרם של הסוגיות.

מה שנתבאר בדברי הנפה"ח שיש באדם כח של שכל ויש באדם כח של לב- בדורות הראשונים צורת עסק התורה היה באופן שמחד השכל שלהם עסק בפלפולה של תורה אבל הלב היה לב בוער באהבת ויראת ה' טהורה ובאהבת התורה עצמה, וע"י כן היה צירוף של עבודה של מח ועבודה של לב במדריגת עסק התורה. אבל כאשר ארכו הימים דרך היצר להתקנא בעם ה' וע"י כן נשאר רק השכל שהיא השכלת הדברי תורה, ונתמעט החלק שהיא העבודה שבלב. לצורך כך תיקנו קדמונינו-ולא נראה שכוונת הדבר לקדמונים האחרונים, אלא לדורות הראשונים כהחובת הלבבות ועוד שמציינים את נקודת החיסרון שיש שכל בלא לב- וע"י כן חזרו לעורר את מדריגת הלב שבאדם. תוצאת הדבר היתה- כמו שנתחדד- שנתעורר אופן הפוך של קלקול, שעוסקים בלב בלי השכלה של דברי תורה.

● אז ראשית נחدد, -שאלה ששאלו כמה, כל אחד בסגנון ידיה- לכאורה גם העסק בדברי מוסר עצמו הוא ג"כ עסק בדברי תורה, מדוע אם יש עסק במוסר זה אינו עסק בדברי תורה, הרי גם זה לכאוף עסק בדברי תורה?

בנידון הזה הרי דנו הפוסקים לדינא האם מותר לעסוק למשל בתשעה באב במוסר, האם מותר ללמוד מוסר לפני ברכות התורה. יש בזה מחלוקת כידוע, אבל בכל אופן- מאיפה שורש נקודת הנידון בהבנה הפנימית מה ענינו של לימוד המוסר ביחס ללימוד התורה, ולפי זה הבנה של דברי הנפה"ח כאן הכא.

במוסר עצמו בכללות יש שני חלקים: יש את ההשכלה שבמוסר ויש את המוסר שבמוסר. בלשון פשוטה וברורה כל מי שרוצה להבין את החלקים יכול לראות את צורת ההבדל בין השיחות של ר' יחזקאל לווינשטיין לספר של הרב דסלר 'מכתב מאליהו', שיחותיו של המשגיח ר' יחזקאל הם המוסר שבמוסר, הספר מכתב מאליהו חלקו הגדול עוסק בהשכלה שבמוסר. ועכשיו להבין לפי זה בסדר קומת נפשו של אדם- ההשכלה שבמוסר היא נמצאת בשכל כמו כל השכלה, המוסר במוסר נמצא בהרגשה. הצורה השלימה- כמו שהזכר- הוא צירוף של השכלה והרגשה גם יחד וזה פנימיות המוסר.

מי שמתעסק במוסר רק לעניין של התעוררות- על זה דנו הפוסקים שזה לא חלק-אולי- מדברי תורה, מחמת שעיקרו יסודו התעוררות והתפעלות של הלב וזה לא עניין של השכלה ולכן אין עיקרו עסק של דברי תורה. מי שעוסק בהשכלה שבמוסר- הן הן דברי תורה באופן גמור, שמא יאמר האדם א"כ שיעסוק בהשכלה שבמוסר כל ימי חייו, משל למה"ד שהאדם ילמד שורה של גמרא מהבוקר עד הלילה כל ימי חייו. ודאי שאם האדם לומד מוסר הוא מקיים מצוות ת"ת אם הוא לומד את ההשכלה שבמוסר, אבל היחס של ההשכלה שבמוסר צריך להיות ביחס לשאר חלקי תורה, לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד- לא ניכנס לעומק ההגדרות- אבל גדר הדבר הוא ברור- ההשכלה שבמוסר היא ת"ת אבל היא חלק אחד בלבד מתוך מציאות הת"ת.

מה שנאמר א"כ, שהאדם כאשר הוא עוסק ביראה זה עדיין לא תלמוד תורה- זה התפעלות שבמוסר; ההשכלה שבמוסר הוא חלק מהדברי תורה והוא גופא עצמו צריך שיעור ומידה וגבול, כמו שהאדם לומד שאר חלקים אין דרך האדם שילמד מהבוקר עד הלילה משנה ברורה בלבד, וכי זה לא תלמוד תורה אם הוא לומד משנ"ב?! אז מדוע שלא ילמד מהבוקר עד הלילה

משנה ברורה? כי סדר צורת התלמוד תורה צריך להיות בשום שכל ישר, על אותו משקל גם הלימוד של ההשכלה שבמוסר יש לו את גבולותיו שלו, כמה הם גבולותיו? אי אפשר לתת לזה הגדרה מוחלטת.

● **בעיקר יסוד הדברים, שגם זו שאלה שנתחדדה מכמה שאלו.** כפי שנתבאר יש באדם כח של שכל ויש באדם כח של לב, והצורה השלימה של עסק התורה כולל בתוכו את ההשכלה של דברי תורה ואת הלב בוער בקרבם כדברי הנפה"ח. כח ההשכלה וכח ההרגשה. נתבאר בהרחבה מאוד שהאדם צריך לברר את החיבורים שלו לדברי תורה, מה הם החיבורים מכח ההשכלה ומה הם החיבורים מכח ההרגשה, החיבורים מכח ההשכלה- האדם צריך לברר לעצמו כמה כח יש לו בפשט של תורה -להבין פשוטם של דברים-, כמה כח יש לו בחידוש, כמה כח יש לו בבהירות, כמה כח יש לו בנקודת האמת שבדבר, כמה כח יש לו בחידוד, ועוד ועוד שאר החלקים.

בירור נוסף שהאדם צריך לברר- הוא בלב שלו כמה הלב שלו מחובר לדברי תורה, כמה אהבת התורה יש לו, כמה תענוג יש לו כאשר הוא לומד דברי תורה 'והערב נא', כמה הוא מרגיש את שירת התורה בעומק נפשו, ועוד ועוד בירורים על דרך זה. אלו הם שני סוגי בירורים, בירור של שכל ובירור של לב.

כאן עמדה השאלה, איך האדם מברר האם עיקר חיבורו הוא בשכל או עיקר חיבורו הוא בלב. כמו שנתחדד האדם צריך לברר את חיבורי השכל ולברר את חיבורי הלב, ולברר איפה עיקר חיבורו לדברי תורה. האם עיקר חיבורו הוא משכל או עיקר חיבורו הוא מלב?

תשובה לדבר, הבירור לברר מאיפה עיקר החיבור הוא לא שלב ראשון של בירור, הבירור הראשון שהאדם צריך לברר- מה החיבורים של השכל שיש לו ומה החיבורים של הלב שיש לו, כל זמן שהאדם לא בירר מה החיבורים של השכל ומה החיבורים של הלב הוא לא יכול לברר מה העיקר האם העיקר הוא שכל או האם העיקר הוא לב, כי הוא למכיר את שכלו והוא לא מכיר את ליבו. וודאי שהאדם שלומד תורה הוא מכיר במידה מסוימת את שכלו -הרי הוא לומד- אבל הוא לא מברר לעצמו מה מונח בנקודות שכליות שמונחים בתוכו, ולכן הוא לא מברר אצלו באיזה אופן הוא מתחבר לדברי תורה.

זה נאמר בעיקר בסוגייתנו בדברי תורה ובלשון רחבה יותר כלל כל השכל כולו לכל חלקי החיים, שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד. הבירור צריך שיתחיל כשכל לעצמו איזה סוג של שכל יש לו ובאיזה אופן הוא התחבר לדברי תורה; צריך שיהיה בירור של לב לעצמו- מה נמצא בלב שלו, איזה הרגשות נמצאים בהיקף כלל החיים של הלב שלו, ואלו הרגשות לסוגיית דידן מכוחם הוא מתחבר לדברי תורה. שני הבירורים האלה כל אחד בהתחלה בירור לעצמו, בירור של כוחות השכל ואיפה הוא מתחבר לדברי תורה; חלק השני של הבירור- בירור של לב ואיפה בחלקים האלו הוא מתחבר לדברי תורה.

אדם שברור לו מה שיש לו בשכלו וברור לו במה הוא מתחבר לדברי תורה, אדם שברור לו מה שיש בליבו ובמה הוא מתחבר לדברי תורה- אצלו השאלה מה הכח היותר חזק בכללות, שכל או לב, או מה הכח היותר חזק בחיבור לדברי תורה, שכל או לב- היא כמעט מונחת בידו -היא לא מונחת עד סופם של דברים, ודאי שעדיין צריך התבוננות ללבן- אבל השאלה הזו נשאלת על דרך כלל מחמת שלא ברור מה מונח בשכל, לא ברור מה מונח בחיבורים של השכל לדברי תורה. לא ברור מה מונח בהרגשת והכרת הלב ולכן גם לא ברור מה מונח בחיבור בלב לדברי תורה ואז עומדת השאלה איזה כח יותר חזק- חיבור של לב או חיבור של שכל. זו שאלה שבמצב הזה אין עליה שום תשובה.

לאחר שהאדם בירר את חלקי השכל שיש לו ובמה הוא מחובר לדברי תורה, הוא בירר את חלקי הלב שיש לו ובמה הוא מחובר בחלקי הלב לדברי תורה- עומדת לפניו שאלה נוספת איפה החיבור יותר גמור. התשובה היא לא עומדת מאליה לגמרי, אבל אם ברור לו כל חלקי חיבור השכל וברור לו כל חלקי חיבור הלב- הוא קרוב מאוד להשיב את השלב הנוסף האם העיקר אצלו בחיבור לתורה הוא שכל או העיקר אצלו בחיבור לתורה הוא לב, ובשורה היותר גמור הוא מברר תא כלל מדריגת השכל ואת כלל מדריגת הלב- איזה כח יותר חזק בתוכו, האם כח השכל יותר חזק או שכח הלב יותר חזק.

כשהועמד הדברים שהאדם צריך לברר לעצמו איזה כח יותר חזק זה על גבי כך שהאדם מברר לעצמו איפה נובע יותר נקודת החיבור שלו.

כשאנחנו מציירים זמן שיושבים ועוסקים לברר דברי הנפה"ח צריך להבין שצריך לחלק אותו לשני חלקים, חלק מהשאלה שנשאלה מה אפשר לעשות חצי שעה בתוך דברי הנפה"ח. אז כמובן שאפשר לפתוח את הנפה"ח במהדורות החדשות בכמה פירושים ואפשר להגדיל דברים ולשונות חז"ל ולשונות דברי רבותינו במקומות אחרים וגם זה צורה. אבל יש עוד חלק נוסף שעם כל הבירור מה שכתוב אז הוא לוקח באמת פחות זמן, אבל אם באים לברר את הנפש שלי, איפה אני נמצא ביחס לסוגיות הנידונות הריי שהזמן לא מספיק למה שנצרך לעשות.

השאלות הללו נובעים ממה שלומדים מה שכתוב, מעיינים פה מעיינים להתם, מחשבנים פה ומחשבנים להתם- לכאורה

נמצא שלמדנו את העניין. אבל כשצורת הלימוד יהיה למעשה איך לגלות את זה בנפש שלי, אז אני צריך לברר את חלקי הנפש שלי ביחס לכל נקודה. הרי שהבירור הרבה יותר רחב. בירור של השכלת הדברים כשלעצמו, ולאחר מכן תורת חיים איפה זה נמצא אצלי ביחס לנקודת הנידון הזו, הנידון הזה לוקח הרבה זמן, הוא עמוק מאוד ורחב מאוד.

● **נקודה נוספת שדננו בה- היא שהאדם צריך לברר לעצמו מה מניע אותו לעסוק בדברי תורה.** בכללות הזכר שלושה חלקים: תורה לשם תורה, תורה לשם נחת רוח לקב"ה ותורה לשם כנסת ישראל 'תורת חסד על לשונה', על אף שעיקר של דברי הגמ' 'תורת חסד על לשונה' זה קאי ביחס ל'למדה לאחרים' אז פשוטם של דברי הגמרא זה חסד, אבל בעומק בללמדם לאחרים יכול להיות שמונח למען ידיעת ה', אז אין הכרח שתורה לשמה היא רק ביחס לזולתו אלא תורה לשמה כוללת את שלושת החלקים, לשם קוב"ה, לשם תורה ולשם חסד לזולתו. אבל מכל מקום הבירור בשורש עומק הנפש צריך שיבורר מה מניע את האדם לעסוק בדברי תורה. "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לעסוק בדברי תורה" זה מה שמניע? ה"אשר קידשנו במצוותיו ותיוונו" המניע הוא ה"וציוונו"? המניע הוא ה"והערב נא" שיש לנו עריבות ולכן אנחנו עוסקים? המניע הוא קנאה תאוה וכבוד או ח"ו לקנטר- טוב לו שנהפכה שלייתו על פניו? כל אלו הם כלליות ויש דקויות לפנים מדקויות.

כשהאדם מברר לעצמו מה מניע, מלבד שלושת החלקים שהוזכרו -תורה לשם תורה, תורה לשם קוב"ה, ותורה לשם כנסת ישראל וכלל כל הבריאה כולה- הבירור הזה שהאדם צריך לברר מה מניע אותו בדברי תורה "לעסוק בדברי תורה" אם לא ברור לאדם בירור של שכל בתוך עצמו, ולא ברור לאדם בירור של לב בתוך עצמו- הוא לא יכול לברר לעצמו מה מניע אותו לעסוק בדברי תורה. הוא יכול לברר לעצמו מה הוא חושב, למה צריך לעסוק בדברי תורה אבל לא למה הוא עוסק בדברי תורה.

כשהאדם מברר לעצמו למה הוא עוסק בדברי תורה הוא צריך לברר לעצמו למה בשכלו הוא עוסק בדברי תורה ולמה במעמקי הלב שלו הוא עוסק בדברי תורה. אז אם הוא לא בירר את שכלו ולא בירר את ליבו איך הוא יברר למה הוא עוסק בדברי תורה? נפה"ח כותה את האמת למה לעסוק וכאן מתחיל עיקר עבודת הבירור שהאדם בירר את שכלו ומברר את ליבו לכן כל עומק צורת הלימוד של דברי הנפה"ח הכא הוא בנוי על ידיעת הדברים, אבל הוא בנוי על כך שהאדם מברר את שכלו ומברר את ליבו.

לפי זה, שאלה יסודית מאוד שנשאלה, הדברים שנאמרים כתובים כאן בדברי נפה"ח אמת לאמיתה, אבל למעשה אנחנו רחוקים משם, זה נשאר כאמונה בעלמא. תשובה לדבר, מדוע זה נשא כאמונה בעלמא? כי מבררים את מה יש כתוב ולא מבררים את הלב שלי, ואת השכל שלי. אם אני מברר את הלב שלי ואת השכל שלי אז נעשה לי בירור בתוך כוחות בנפש ואז הידיעות הללו אני עובד בשלב הנוסף של לשון הפסוק- "וידעת היום והשבות אל לבבך" אם הלימוד הוא לימוד לשם ידיעה ולשם בירור כמו שהשור לא נגח ולא נשך אלא הוא מברר רק את הדין כך גם כאן הוא מברר רק דין לעצמו. אבל מי שיושב בבית דין יכול לברר למעשה נגח נשך ורביץ, אותו דבר גם כאן הוא מברר למעשה את כוחות נפשו שבדבר.

מי שיברר את מה שנתבאר, ראשית בהשכלה לעצמה, לאחר מכן איהפם זה נמצא במדריגת שכלו שלו איפה הוא נמצא. איפה זה נמצא במדריגת הלב שלו, לאחר מכן את אותם ידיעות הוא משיב אל לבבו, אז הדברים יהפכו להיות חיים. אם לא- שיהיה ברור! רוב התועלת שאפשר להוציא מדברי הנפה"ח כמעט ולא יצא כלום, זה יהיה עוד פעם התעוררות בעלמא, אבל על זה הרי דובר בהרחבה שהעיקר לא היא התעוררות בעלמא אלא יהיה באופן של קביעה וקיימא. אם ילמדו את זה באופן של לימוד בלי ללמוד את האדם מול הדברים, מעלת עסק התורה והעוסק בה מול העוסק בה, אלא ילמדו רק את מעלת הדברים כשלעצמם זה יהיה מעמיא עמיא וזלא, כל שבוע אולי יהיה התעוררות עם שיעורים עם פעמיים בשבוע שלומדים.

אבל אם ילבנו את זה מול קומת פנים האדם ושכלו ומול קומת האדם בלבבו על כל חלקיו האז הדברים יהפכו להיות תורת חיים בתוך האדם. ואז יכול להיות לזה בס"ד כרצונו ית"ש קביעה וקיימא בנפש. חיבור אמת ופנימי לתורה הקדושה ולנותנה.

- [נפש החיים שער ד](#) 1]

Source: <http://bilvavi.net/shiur> ו-תשובות-שאלות-א-פרק-ד-שער-007-נפש-החיים-007

Links

[1] <http://bilvavi.net/nefesh.hachaim.dalet>